

Wyrok z dnia 9 kwietnia 1998 r.

I PKN 36/98

1. Odmowa nawiązania z byłym pracownikiem umowy o pracę na czas określony może powodować odpowiedzialność odszkodowawczą pracodawcy (art. 471 KC w związku z art. 300 KP), jeżeli w wewnętrznym zarządzeniu zobowiązał się on do ponownego nawiązania umowy o pracę.

2. Roszczenie o nawiązanie umowy o pracę z art. 53 § 5 KP nie powstaje, jeżeli przyczyna rozwiązania umowy z art. 53 § 1 KP (niezdolność do pracy) nadal trwa.

Przewodniczący SSN: Kazimierz Jaśkowski, Sędzia SN: Józef Iwulski (sprawozdawca), Sędzia S.A.: Alina Krusz-Stankiewicz.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 9 kwietnia 1998 r. sprawy z powództwa Stanisława R. przeciwko Hucie "K." SA Zakładowi Huta K. w D.G. o odszkodowanie, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach z dnia 24 lipca 1997 r. [...]

z m i e n i ł zaskarżony wyrok w części rozstrzygającej o apelacji strony pozwanej (pkt 1) w ten sposób, że apelację tę od wyroku Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Dąbrowie Górniczej z dnia 25 lutego 1997 r. [...], oddalił;

o d d a l i ł kasację w pozostałym zakresie;

zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda część kosztów postępowania kasacyjnego w kwocie 100 zł.

U z a s a d n i e

Powód Stanisław R. wniósł przeciwko pozwanej Hucie "K." SA Zakładowi Huta K. w D.G. pozew o "nawiązanie umowy o pracę na czas nie określony". Na rozprawie w dniu 5 lipca 1995 r. powód określił swoje roszczenie w ten sposób, że zażądał przywrócenia do pracy. Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Dąbrowie Górniczej,

wyrokiem z dnia 25 lutego 1997 r. [...] zasądził na rzecz powoda kwotę 1634,35 zł i nie oddalił powództwa w żadnym zakresie. Sąd Rejonowy ustalił, że powód był zatrudniony w okresie od 4 czerwca 1976 r. do 10 grudnia 1993 r. Pismem z tej daty rozwiązano z powodem umowę o pracę w trybie art. 53 § 1 KP i powód nie odwołał się. Orzeczeniem z dnia 9 grudnia 1993 r. powód został zaliczony do III grupy inwalidzkiej. W dniu 11 sierpnia 1993 r. weszło w życie zarządzenie [...] Naczelnego Dyrektora Huty K. w sprawie rehabilitacji zawodowej i zatrudnienia pracowników o trwałej niezdolności z przyczyn zdrowotnych do pracy na dotychczasowym stanowisku. Sąd Rejonowy uznał, że na podstawie tego zarządzenia powód mógł żądać zatrudnienia na czas określony wynoszący trzy miesiące. Strona pozwana nie wykonała tego obowiązku i dlatego za zasadne uznał Sąd zasądzenie odszkodowania w wysokości trzymiesięcznego wynagrodzenia za pracę na podstawie art. 471 KC w związku z art. 300 KP. Sąd nie przyjął, aby z tego zarządzenia wynikało roszczenie o nawiązanie umowy o pracę. Stwierdził również, że strona pozwana nie ma możliwości zatrudnienia powoda.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach, wyrokiem z dnia 24 lipca 1997 r. [...] oddalił apelację powoda, a w uwzględnieniu apelacji strony pozwanej zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i oddalił powództwo. Sąd drugiej instancji stwierdził, że powództwo nie może być uwzględnione na podstawie art. 53 § 5 KP, gdyż przyczyna rozwiązania umowy o pracę nie ustała w ciągu sześciu miesięcy, a nawet trwa do dzisiaj. Zdaniem Sądu drugiej instancji zarządzenie dyrektora strony pozwanej nie tworzy prawa do żądania nawiązania umowy o pracę dla byłych pracowników. Dotyczy ono postępowania wobec aktualnych pracowników, którzy stali się inwalidami. Sąd Wojewódzki stwierdził, że nie sposób z tego zarządzenia wywieść prawa byłych pracowników do żądania nawiązania stosunku pracy lub odszkodowania. Sąd Wojewódzki podniósł, że stron nie wiązał stosunek zobowiązaniowy w rozumieniu art. 471 KC.

Kasację od tego wyroku wniósł powód, żądając "zmiany zaskarżonych wyroków w całości i przywrócenie powoda do pracy oraz zasądzenie ... 1 634,55, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania". Zdaniem powoda wyrok Sądu Wojewódzkiego został wydany z naruszeniem art. 471 KC w związku z art. 300 KP oraz przepisów zarządzenia [...] z dnia 11

sierpnia 1993 r. Naczelnego Dyrektora Zakładu Huta K. w sprawie rehabilitacji zawodowej i zatrudnienia pracowników o trwałej niezdolności z przyczyn zdrowotnych do pracy na dotychczasowym stanowisku, tj. ust. 2-8 rozdz. IV instrukcji, będącej załącznikiem do tego zarządzenia. Ponadto według powoda, wyroki Sądów obu instancji naruszyły art. 53 § 5 KP przez błędne założenie, iż sprawa nie może być rozpoznana w ramach tego przepisu. Najpoważniejszym, zdaniem powoda, zarzutem jest mylne założenie Sądu Wojewódzkiego, że zarządzenie dyrektora strony pozwanej nie ustala dla byłych pracowników prawa domagania się nawiązania stosunku pracy. Powód w chwili wydania tego zarządzenia był pracownikiem strony pozwanej. Powód nie może więc być traktowany jako były pracownik. Zdaniem powoda, zaskarżony wyrok podważa sens aktów wewnątrzzakładowych, których pracodawca może nie realizować. Według powoda nie jest trafny pogląd Sądu drugiej instancji, że stron nie łączył stosunek zobowiązaniowy w rozumieniu art. 471 KC. Powód uważa, że podstawą jego roszczeń są art. 56-58 KP.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Jedną z zasadniczych kwestii, istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, była ocena charakteru prawnego zarządzenia [...] z dnia 11 sierpnia 1993 r. Naczelnego Dyrektora Zakładu Huta K. Jest to istotne nie tylko dla oceny zasadności roszczeń powoda, ale także dla kwalifikacji podstawy kasacyjnej (naruszenie prawa materialnego czy procesowego). Zarządzenie to, jakkolwiek powołuje się na liczne podstawy prawne jego wydania, w istocie jest aktem samodzielnym, bez upoważnienia zawartego w akcie prawnym powszechnie obowiązującego. Nie jest ono także porozumieniem między pracodawcą a podmiotami zbiorowego prawa pracy. Zostało wprowadzone wydane po konsultacjach ze związkami zawodowymi, ale nie są one jego stroną. Zarządzenie to nie jest także regulaminem w rozumieniu przepisów Kodeksu pracy. Prowadzi to do wniosku, że nie może być ono ocenione jako źródło prawa pracy w rozumieniu art. 9 KP. Rację ma powód w kasacji, że nie może z tego wynikać, iż stosowanie tego zarządzenia przez pracodawcę może być dowolne i pracownicy nie mogą z niego wyprowadzać roszczeń. Roszczenia te mogą jednak konstruować w oparciu o treść stosunków pracy, gdyż zarządzenie to należy ocenić

jako oświadczenie pracodawcy, przyjęte (co najmniej konkludentnie) przez poszczególnych pracowników. Ustalenia treści tego zarządzenia i ewentualnych roszczeń pracowników z niego wyprowadzanych należy więc do zakresu ustalenia treści stosunków pracy, ukształtowanych między innymi z mocy tego zarządzenia, przyjętego przez pracowników. Treść stosunków pracy jest elementem stanu faktycznego sprawy. Sądy obu instancji przyjęły, że z treści umowy o pracę powoda, ukształtowanej między innymi omawianym zarządzeniem, nie można wyprowadzić obowiązku pracodawcy ponownego nawiązania stosunków pracy, poza ustalonym przez Sąd pierwszej instancji obowiązkiem zatrudnienia byłego pracownika przez okres trzech miesięcy. Sąd pierwszej instancji ustalił, że obowiązek ten nie został przez pracodawcę względem powoda wykonany i z tej przyczyny uznał za zasadne roszczenie odszkodowawcze w wysokości równej utraconemu trzymiesięcznemu wynagrodzeniu. To stanowisko Sądu pierwszej instancji (w tak ustalonym stanie faktycznym) było prawidłowe. Podstawą roszczenia powoda był bowiem w tym zakresie art. 471 KC w związku z art. 300 KP. Rację ma więc powód w kasacji, że Sąd drugiej instancji naruszył te przepisy, przyjmując, że stron nie łączył żaden stosunek zobowiązaniowy. Tym zobowiązaniowym stosunkiem prawnym był bowiem stosunek pracy, a pracodawca (w ustalonym stanie faktycznym) nie wykonał należycie swoich obowiązków, co uzasadniało roszczenie odszkodowawcze.

Sąd Najwyższy przy rozpoznaniu kasacji związany jest jej granicami, wyznaczonymi przez wskazane naruszenie konkretnych przepisów prawa materialnego lub procesowego (art. 393¹¹ KPC). Przy braku zarzutu naruszenia przepisów procesowych Sąd Najwyższy związany jest też ustalonym stanem faktycznym, stanowiącym podstawę wydanego rozstrzygnięcia. Sądy obu instancji ustaliły, że z treści łączącego strony stosunku pracy, nie wynikał obowiązek pracodawcy ponownego zatrudnienia powoda. To ustalenie jest wiążące i nie może być skutecznie zakwestionowane przez zarzut naruszenia prawa materialnego, którym nie jest omawiane zarządzenie dyrektora strony pozwanej. W tym zakresie więc kasacja nie powołuje się na uzasadnioną podstawę. Dotyczy to także zarzutu naruszenia art. 53 § 5 KP i art. 56-58 KP. Sąd drugiej instancji wyjaśnił dlaczego nie mógł być zastosowany art. 53 § 5 KP. Sądy ustaliły bowiem, że przyczyny uzasadniające po stronie powoda rozwiązanie z nim umowy o pracę (art. 53 § 1 KP) w ogóle nie ustały, a nadto strona pozwa-

na nie ma możliwości zatrudnienia powoda. W tym stanie faktycznym, odmowa zastosowania przez Sądy art. 53 § 5 KP jest więc prawidłowa, gdyż przepis ten nie daje podstawy do żądania nawiązania stosunku pracy, jeżeli przyczyny uzasadniające rozwiązanie umowy o pracę trwają. Sądy także słusznie nie stosowały w sprawie art. 56-58 KP. Pomijając już nieprecyzyjne sformułowanie żądania (nie wiadomo czy powód domaga się przywrócenia do pracy czy nawiązania stosunku pracy) nie budzi wątpliwości, że powód w istocie nie kwestionuje prawidłowości rozwiązania z nim stosunku pracy, a w każdym razie w ustalonym stanie faktycznym nie występują żadne okoliczności uzasadniające takie stwierdzenie. Przepisy art. 56 i 58 KP stanowią podstawę zasądzenia odszkodowania w przypadku rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia z naruszeniem przepisów o rozwiązywaniu umów o pracę w tym trybie. Skoro brak podstaw do kwestionowania prawidłowości rozwiązania z powodem umowy o pracę, to słusznie Sądy nie dostrzegły podstaw do stosowania tych przepisów.

Wobec tego kasacja okazała się zasadna co do niektórych, wskazanych w niej podstaw. Ponieważ Sąd Najwyższy stwierdził jedynie naruszenie prawa materialnego, to na podstawie art. 393¹⁵ KPC możliwe i właściwe było wydanie orzeczenia reformatoryjnego, przez zmianę wyroku Sądu drugiej instancji i uwzględnienie powództwa w części, w zakresie żądanego i uwzględnionego przez Sąd pierwszej instancji odszkodowania.

=====